

Aan de weg timmeren

Niet bepaald iets om deze maand in de praktijk te brengen, dat is waar, maar wel om het op de agenda te zetten van een vergadering om er het komende seizoen profijt van te hebben. Het uitgangspunt is natuurlijk het publiek iets te vertellen en laten zien over de bijen. Als leidraad zijn de suggesties van imkercollega Prinssen uit Akkrum goed te gebruiken (Bijen 10(7/8): 210 (2001)). Hij maakt de opmerking: 'Maak een verenigings-PR-plan en kijk eens wat u kunt organiseren in uw omgeving'. Inderdaad, winterwerk bij uitstek. We presenteren de bijenteelt momenteel via markten en braderieën die veelal in de zomermaanden worden gehouden. In de toeristen-centra ligt de nadruk op de verkoop van honing en aanverwante artikelen. Nieuwe imkers zal het nauwelijks opleveren. Bovendien kost het veel moeite voor de deelnemende of organiserende vereniging om over voldoende vrijwilligers te beschikken, want ook imkers willen wel eens met vakantie. Het is u vast en zeker opgevallen dat elke braderie meer van hetzelfde is. Ga maar na: korfvlechter, mandenmaker, klompenmaker, al dan niet in traditionele klederdracht, ontbreken zelden. Bovendien kan je tegenwoordig de aanvoer van bijenvolken wel vergeten in verband met Amerikaans vuilbroed en de dreiging van Mond- en klauwzeer. De subvereniging Zuidlaren uit Drente organiseert al jaren een druk bezochte bijenmarkt en met een bestuurslid van deze vereniging zat ik afgelopen zomer wat bij te zoemen over alles wat met bijen en markten te maken heeft. Om er iets nieuws in te brengen heeft de marktcommissie een wedstrijd georganiseerd welk bijenvolkje in de loop van het jaar de grootste raat bouwt. Controle en uitspraak van de jury tijdens de markt. U heeft er alles over kunnen lezen in Bijen 9(11): 321 (2000). Tijdens dit gesprek vertelde ik over het Oerol festival dat jaarlijks op Terschelling wordt gehouden. Een doorslaggevend succes is telkenmale het straattheater dat in verschillende vormen wordt gepresenteerd door een of meerdere personen/groepen. Om veel publiek te trekken ben je wel weer aangewezen op de zomermaanden. Er valt ook te denken aan een wedstrijd straattekenen voor kinderen. In Winterswijk werd/ wordt vele jaren vaderdag uitgeroepen tot honingslingerdag. Zo vroeg in het jaar is er nog weinig last van wespen en je laat het publiek zien hoe de honing rechtstreeks uit de raat in de pot komt. Inventieve geesten komen vast nog wel met andere ideeën.

Gemeenschapsgevoel onder imkers

Nu iets anders. We klagen allemaal steen en been dat de imkerij vergriest. Terecht. Als kleine genoegdoening kan ik u vertellen dat het zich in de gehele welgestelde wereld voordoet. De prikkel om via het houden van bijen deels in de levensbehoefte te voorzien is weggevallen. Het gaat ons (gewoon) te goed en iedereen is druk, druk, druk met andere zaken. Gaan we toch aan het werk om personen te interesseren voor de bijenteelt dan is het hemd nader dan de rok en we proberen allemaal het ledental van de eigen vereniging op te krikken. Daar is niets mis mee. Gelijktijdig kunnen we echter werken aan het promoten van de gehele bijenhouderij. Hoe? Heel eenvoudig. Zorg dat op de markt of braderie voor belangstellend publiek een foldertje beschikbaar is waarop vrijblijvend naam en adres kan worden ingevuld. Zet een bak of bus neer waarin de ingevulde strook kan worden gedeponeerd. Na afloop van de markt wordt geogst. Met geïnteresseerden uit het werkgebied van de eigen vereniging wordt later contact opgenomen. Ingevulde strookjes uit het werkgebied van een andere vereniging worden doorgestuurd. Adres secretaris even opvragen bij de hoofdvereniging. Is dit niet een mooie manier om gezamenlijk de bijenteelt weer pootjes te geven? Op dezelfde manier zou te werk kunnen worden gegaan op de Floriade 2002. Een voorbeeld.

Zelf bijen houden? Bijgestaan door imkers met ervaring? Honing uit eigen omgeving?

Vermeld vrijblijvend uw naam en adres en te zijner tijd wordt er vanuit een imkervereniging in uw omgeving contact opgenomen.

NAAM: J.A. Imkerman

ADRES: Bijenpad 99

POSTCODE / WOONPLAATS: 2001 A.M. Drachtveld

Het idee is doorgespeeld naar de Gebr. Hooijman die de presentatie bijenteelt op de Floriade verzorgen. Natuurlijk kost het drukken van de folders enig geld, maar wellicht dat Drukkerij Modern uit Bennekom interesse heeft als sponsor op te treden. Met meer imkers en dus een grotere oplaag van ons blad doen ook zij weer hun voordeel. Of zie ik het weer te simpel? Vergeet niet op een komende vergadering een lijstje te maken van personen die op de Floriade als vrijwilliger voorlichting willen geven.

Afstandbepaling door bijen

De juiste weg vinden is niet alleen belangrijk voor imkers, maar ook voor bijen. Het verschil is dat imkers af en toe de weg gewezen moet worden, terwijl we ons nog steeds afvragen hoe de immen de afstand van de door hen afgelegde weg bepalen. Een stukje geschiedenis. Na veel speurwerk was het Karl von Frisch die een verklaring vond voor de ingewikkelde bewegingen die haalbijen op de raat uitvoerden. De bijendans was als middel van communicatie geboren. Tot op zekere hoogte, want nog steeds proberen onderzoekers verfijningen aan te brengen. Vooral de manier waarop honingbijen de afstand bepalen en deze doorgeven aan afwachende rekruten in de woning bevindt zich nog in het schemerdonker. Von Frisch zegt dat het niet ondenkbaar is dat een vliegende bij de afgelegde afstand bepaalt door visuele waarneming omdat ze zich voortdurend rekenschap geeft van het landschap dat onder haar doorschuift. Uit tal van waarnemingen blijkt echter dat een danseres bij het bepalen van de afstand tot de drachtbron geen gebruik maakt van de ware lengte van de afgelegde weg. Als bewijs voert hij aan dat bij een 'wind tegen' situatie de haalbij langzamer danst en een langere afstand aangeeft dan bij windstil weer en bij een 'wind in de rug' situatie een kortere afstand dan bij windstil weer. Het aangeven van de afstand wordt, nog steeds volgens Von Frisch, ook niet bepaald door de duur van de bijenvlucht en hij onderbouwt dit met het voorbeeld dat bijen die tegen een steile helling opvliegen om bij een voerplaats te komen langzamer dansen (geven een grotere afstand aan) dan bijen die naar het dal vliegen waar een voederplaats is ingericht. In beide gevallen was de vliegduur hetzelfde. Uiteindelijk stelt Von Frisch na vervolgonderzoek: 'Omdat er geen duidelijk verband is tussen het danstempo van de haalbij en de ware afstand of de duur van de vlucht, concludeer ik dat het schatten van de afstand is gebaseerd op de verbruikte hoeveelheid energie tijdens de vlucht naar de drachtbron'.

Bijen als rekenwonders?

De onderzoekers Esch en Burns herhaalden een aantal onderzoeken en komen nu met een totaal ander idee. Zij veronderstellen dat een vliegende bij zich bewust is van haar snelheid door het waarnemen van de opeenvolgende beelden van het aardoppervlak waarover zij vliegt. Voor een laag vliegende bij zullen de beelden elkaar uiteraard sneller opvolgen dan voor een bij die op grotere hoogte vliegt. Als bewijs voor hun stelling plaatsten de onderzoekers een observatievolkje op het dak van een hoog gebouw. Voedsel werd aange-

boden op het dak van een even hoog gebouw op afstand. Bijen die voedsel verzamelden gaven in hun dans een kortere afstand aan dan deze in werkelijkheid was. Door het vliegen op relatief grote hoogte boven het aardoppervlak bleef het aanzicht daarvan voor de bij lange tijd gelijk. Vervolgens werden de bijen getraind om een voertoezel op de begane grond te bezoeken. Hun dansvorm werd vastgelegd. Opnieuw gaven de bijen in hun dans een kleinere afstand aan dan deze in werkelijkheid was, terwijl de werkelijke afstand en het energieverbruik zelfs groter waren. De onderzoekers Esch en Burns presenteren het idee dat een vliegende bij de afstand min of meer nauwkeurig bepaalt door het inschatten van de snelheid waarmee het aardoppervlak onder haar doorschuift om vervolgens dit gegeven te vermenigvuldigen met de tijd die er met de vlucht gemoeid is dus: $\text{geschatte snelheid} \times \text{tijd} = \text{afstand}$.

De waarheid zal wel ergens in het midden liggen. Het onderzoek heeft weinig praktische waarde, maar geeft wel aan dat communicatie tussen honingbijen de gemoederen nog steeds bezig houdt.

Bijen zoeken het hogerop

Verstedelijking, asphalt, files en lawaai. Bij dit alles is een bij die je voedsel ziet verzamelen op de bloesem van een linde of acacia een verademing. Het zet je ook aan het denken. Een zwerm die ergens in een spouwmuur is gekropen of misschien een imker die met de moed der wanhoop bijen houdt? Een verslag: 'Op de hoogte waar we ons bevinden dringt gedempt verkeerslawaai door. Pal beneden ons loopt de boulevard Hausmann. Om ons heen zinken dakgoten en zandstenen drakenkoppen, zojuist nogal grof gerestaureerd met wit betonnen opvulsels. We staan op het dak van Opera Garnier, hartje Parijs. Bijna 250 kilo goudgele honing oogst imker Paucton jaarlijks hier op het dak. Hij is er bijna 20 jaar geleden mee begonnen, simpelweg door hier korven neer te zetten. Paucton is inmiddels gepensioneerd, maar was rekwisiteur bij de Opera. Hij houdt van het gebouw en is blij met zijn bijen zodat hij aanleiding heeft er nog regelmatig te komen. Het eerste jaar, 1982, herinnert hij zich nog heel goed. De honing liep de dakgoot in. Sindsdien is zijn honing onder de naam 'Miel des Toits de Paris' onder andere te koop in de Opera zelf. De smaak is acacia-achtig, dankzij de acaciabomen beneden langs de boulevard en de bomen en bloemen in de tuinen van de Tuilerieën, zo'n vijfhonderd meter van de Opera verwijderd.'

Dit verslag stond te lezen in het blad van de Leidse imkers en was overgenomen uit NRC 5.7.2001.